

СЕЗОННІ АСПЕКТИ ХІРОПТЕРОФАУНИ ПІВНІЧНО-СХІДНИХ МАКРОСХИЛІВ КАРПАТ

Олександр Киселюк (Карпатський національний природний парк, Яремче)

Seasonal aspects of bats' fauna of the Northeast macroslopes of the Carpathians. — **Olexander Kyselyuk.** — The species composition of bats occurred the natural reserved territories of the north-eastern macroslopes of Ukrainian Carpathians is considered (first of all, the Carpathian National Natural Park and the Gorgany Natural Reserve). Totally, 10 species are registered: *Rhinolophus hipposideros*, *Myotis myotis*, *M. daubentonii*, *M. mystacinus*, *Plecotus auritus*, *Pipistrellus pipistrellus*, *Nyctalus noctula*, *Vespertilio murinus*, *Eptesicus nilssonii*, *E. serotinus*. Some features of seasonal changes of fauna of bats are described. In winter, bats in these terrain are absent, that is in connection with small amount of refuges.

Вступ

Карпатський національний природний парк розміщений на північно-східних макросхилах Українських Карпат. Ця територія характеризується малою кількістю природних або штучних печер та інших сховищ, в яких звичайно реєструють кажанів, і інформація про цю групу невелика.

Вивчення хіроптерофауни цього регіону проводилося під час комплексних досліджень теріофауни Східних Карпат в цілому [Абеленцев і Попов 1956; Татарінов 1956, 1973, 1974, 1988; Крочко 1992 та ін.]. Єдиним спеціальним дослідженням є праця Татарінова [1988] про зимівлю кажанів у Ямнецьких тектонічних печерах.

Хіроптерофауна характеризується в основному наявністю дендрофільних видів, хоча і для них зменшується кількість природних сховищ, в зв'язку з проведенням санітарних рубок. Спеціальних досліджень по вивченню міграційної активності кажанів, тобто характерних закономірних переміщень тварин у просторі внаслідок випадкових або закономірних змін умов їх існування, на території Карпатського НПП дотепер не проводили.

Видовий склад

Список видів уточнювався при проведенні інвентаризаційних робіт на природно-заповідних територіях вищого рангу: в Карпатському національному природному парку [Стойко та ін. 1991, 1993; Киселюк 1998; Киселюк та ін. 2001] та у Природному заповіднику «Горгани» [Киселюк і Годованець 2000]. Зараз список достовірно облікованих тут кажанів нараховує 10 видів з двох родин (*Rhinolophidae* і *Vespertilionidae*) [Kisseliuk 2000]:

- *Rhinolophus hipposideros*,
- *Myotis myotis*, *M. daubentonii*, *M. mystacinus*,
- *Plecotus auritus*,
- *Nyctalus noctula*,
- *Pipistrellus pipistrellus*,
- *Vespertilio murinus*,
- *Eptesicus nilssonii*, *E. serotinus*.

Всі зареєстровані на території Парку види кажанів мають охоронний статус згідно з Додатком II до Бернської конвенції [Конвенція... 1998], один з них — підковик малий (*Rhinolophus hipposideros*) — занесений до «Червоної книги України» [1994].

Сезонні зміни фауни

Дослідження, які проводилися нами, свідчать про те, що зареєстровані види, в основному на основі зібраного краніологічного матеріалу та прижиттєвого визначення тварин, відносяться до літнього населення. Один вид — *Rhinolophus hipposideros* — зареєстровано нещодавно на території Карпатського національного природного парку на зимівлі в печері біля м. Яремче [повідомлення В. Покин'череда].

Окрім того, щорічно у весняний та осінній періоди відмічали значну кількість рукокрилих, особливо поблизу населених пунктів. Видовий склад не визначали в зв'язку з відсутністю детекторів, а наявність тварин визначали по звуках та силуетах. Розподіл знахідок за сезонами змінюється дуже динамічно. Найбільша кількість тварин все ж таки реєструється в весняний та осінній час, найбільше видове багатство характерне для безсніжного періоду, зокрема влітку. Ключовим у сезонних змінах фауни є кормовий фактор.

Наявні дані дозволяють говорити про виразну динаміку населення кажанів на території Парку протягом року і припустити, що більшість кажанів відлітають звідси на зиму або в суміжні місцевості, де є сховища, придатні для гібернації, або переміщуються в регіони з більш доступними кормами, де продовжують

активне життя. Докладнішу інформацію про сезонні зміни фауни можна отримати лише при проведенні спеціальних досліджень.

Література

- Абелєнцев В. І., Попов Б. М.** Ряд рукокрилі або кажани — Chiroptera // Підоплічко І. Г. (ред.). Фауна України. — Київ: Вид-во АН УРСР, 1956. — Том 1 (Ссавці), випуск 1. — С. 229–446.
- Киселюк О.** Кажани Карпатського національного природного парку // Європейський кажанив '98 в Україні — Київ, 1998. — С. 84–86. — (Праці теріологічної школи, випуск 1).
- Киселюк О. І., Годованець Б. Й.** Хребетні природного заповідника «Горгани» // Заповідна справа в Україні — 2000. — Том 6, Випуск 1–2. — С. 35–41.
- Киселюк О. І., Клапчук В. М., Тимчук О. В.** Сторінками Червоної книги України. — Яремча, 2001. — 138 с.
- Конвенція** про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі (Берн, 1979). — Київ, 1998. — 76 с.
- Крочко Ю. І.** Рукокрылые Украинских Карпат: Автореф дис. ... докт. биол. наук — Київ: Інститут зоології НАНУ, 1992. — 34 с.
- Стойко С., Гадач Е., Шимон Т., Михалик С.** Заповідні екосистеми Карпат. — Львів: Світ, 1991. — 248 с.
- Татаринів К. А.** Звірі західних областей України. — Київ: Вид-во АН УРСР, 1956. — 188 с.
- Татаринів К. А.** Фауна хребетних заходу України. — Львів: Вища школа, 1973. — 257 с.
- Татаринів К. А.** Рукокрылые Подолии и Прикарпатья Показатели их численности и пути охраны // Материалы I-го Всесоюзного совещания по рукокрылым (Chiroptera) — Ленинград: ЗИН АН СССР, 1974. — С. 58–60.
- Татаринів К. А.** Новое местонахождение рукокрылых в верховьях реки Прут // Рукокрылые (морфология, экология, эволюция, паразиты, охрана). — Киев: Наукова думка, 1988. — С. 96–99.
- Стойко С. М., Мілкіна Л. І., Тассікевич Л. О. та ін.** Природа Карпатського національного парку. — Київ: Наукова думка, — 1993. — 215 с.
- Червона книга України.** Тваринний світ. — Київ: Українська енциклопедія — 1994. — 464 с.
- Kisseliuk A.** Modern state and prospects of researches of bats on Northeast slopes of the Ukrainian Carpathians // State and prospects of the Carpathian bats investigations in the verge of millennium.— Abstracts of 3 International Carpathian Bats (September 8 to 12, 2000)— Rakhiv, 2000.— P. 7.